

Заняття за розкладом: 29.04.2021

**Завдання з дисципліни «Громадянська освіта»
для студентів 1 курсу**

Термін виконання: до 05.05.2021

Шановні студенти!

1. Опрацюйте лекцію, зробіть записи в свій зошит.
2. Підготуйте відповіді на питання для самостійної роботи.
3. За бажанням (не обов'язково) підготуйте та оформите реферат з теми за вільним вибором (2-3 стор.)

Питання для самостійної роботи студентів:

1. Різновиди лобіювання
2. Позитивні а негативні риси лобізму

Теми рефератів:

1. Лобізм в засобах масової інформації.
2. Закон про регулювання лобізму.

Викладач: Боєва Т.І., канд. іст. наук, маг. психології.

Лекція 15: Тема: ЛОБІЗМ І ЙОГО РОЛЬ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПАРЛАМЕНТІВ

Навчальна мета: охарактеризувати основні поняття лекції; довести, що лобізм — одна з актуальних політико-правових проблем сучасності, невід'ємна складова частина політичного і правового життя України.

Вихована мета: виховувати студентів у душі громадянського патріотизму.

Розвиваюча мета: розвивати аналітичне мислення студентів; формувати активну навчальну діяльність; розвивати навички вести дискусію, захищати власну точку зору.

Обладнання (наочність): схеми на дошці, підручник «Громадянська освіта».

Методика викладання: лекція проблемно-пошукова.

Очікувані результати: після лекції студенти зможуть на основі отриманих знань визначати поняття лекції; осмислити значення лобізму для політичного і правового життя сучасної України.

План

1. Лобізм: засоби і методи.
2. Лобістська діяльність.

Література

1. Громадянська освіта. Підручник. 10-klas-gromadjanska-osvita-gisem-2018.pdf
2. Кириленко В. В. Економіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — Тернопіль: Економічна думка, 2002. — 193 с.
3. Споживча поведінка українських домогосподарств: монографія / Ю. Ф. Пачковський, А. О. Максименко; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Львів, 2014.

1. Лобізм: засоби і методи.

Лобізм (від англ. — «кулуари») — термін, що позначає розгалужену систему контор і агентств монополій або організованих груп при законодавчих органах, що чинять тиск (аж до підкупу) на законодавців і чиновників з метою ухвалення рішень (певних законопроектів, отримання урядових замовлень, субсидій) на користь організацій, що представляються ними.

Лобізм не можна назвати ні негативним, ні позитивним явищем. Усе залежить від того, із якою метою його використовують. Головна проблема

лобізму полягає в тому, що він може вести до корупції. Корупція (від латин. *corruptere* — псувати) — негативне суспільне явище, яке проявляється в незаконному використанні службовими особами, громадськими й політичними діячами їхніх прав і посадових можливостей із метою особистого збагачення, що завдає шкоди державі. Корупція відрізняється від лобізму тим, що лобісти не мають прямої вигоди від прийняття лобійованих ними рішень. Крім того, різні лобістські групи змагаються між собою за вплив на тих, хто приймає рішення. Корупція з'явилася в результаті споконвічного людського бажання збагатитися. Характерною ознакою корупції є конфлікт між діями посадової особи та інтересами її працедавця або конфлікт між діями виборної особи й інтересами суспільства.

До корупції може бути схильна будь-яка людина, що має повноваження щодо розподілу ресурсів, які їй не належать, на власний розсуд (чиновник, депутат, суддя, співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор, лікар тощо). Головним стимулом до корупції є можливість отримання прибутку, пов'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником — ризик викриття й покарання. Розрізняють багато різних видів корупції: кумівство, розтрата (розкрадання), хабарництво, здирництво, шахрайство. Кумівство (непотизм) — перевага в наданні грошових коштів або іншого майна, пільг, послуг, нематеріальних цінностей наблизеним особам, родичам тощо. Розтрата — витрата посадовою особою законно довірених їй ресурсів, що їй не належать, із метою особистого збагачення. Хабарництво — надання посадовою особою послуг або певних привілеїв фізичній або юридичній особі в обмін на матеріальні блага або послуги, що призводить до завдання збитків державі, іншим фізичним та юридичним особам. Вимагання (здирництво) — примушування приватної або юридичної особи сплатити гроші або надати інші цінності в обмін на певні дії або бездіяльність. Здирництво практикується чиновниками, які мають владу перешкоджати комусь в отриманні послуг, що належать до компетенції чиновника. Якщо чиновник має повноваження оцінювати суму належних виплат (наприклад податків або мит), це також відкриває можливості для здирництва. Шахрайство — поведінка, націлена на обман або введення в оману приватної чи юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони. Також проявами корупції вважають використання інформації, отриманої під час виконання посадових обов'язків, в особистих інтересах, необґрунтовану відмову в наданні відповідної інформації, несвоєчасне її надання, надання недостовірної або неповної службової інформації. Якщо посадовій особі зробити подарунок, який теоретично може змінити її ставлення до дарувальника, це також вважається тимчасовою корупцією. Крім того, якщо в межах однієї державної установи підлеглі дарують подарунки керівнику — це теж буде проявом корупції, тому що подарунок від підлеглого може вплинути на прийняття керівником рішень. При цьому дароване не обов'язково має бути матеріальним — переваги, пільги, послуги — усе, що надають безкоштовно

або за дуже заниженою ціною відносно ринкової, із точки зору закону є подарунком і може стати елементом корупції.

Цілі, які переслідує лобізм, можуть досягатися різними засобами і методами. Їх вибір залежить від політико-правової ситуації, що складається в даній країні, потенційних можливостей суб'єкта і особливостей об'єкту лобіювання. У світовій і російській практиці поширені наступні форми лобізму:

- 1) виступ на слуханнях в профільних комітетах законодавчого органу;
- 2) складання законопроектів і винесення їх на обговорення парламенту;
- 3) організація пропагандистських кампаній в засобах масової інформації з приводу підготовлюваних або прийнятих рішень;
- 4) проведення науково-практичних конференцій за участю представників законодавчих і старанних властей;
- 5) психологічний тиск на депутатів і представників виконавчої влади (дзвінки, листи, телеграми в їх адресу, особисті візити впливових діячів і місцевих виборців);
- 6) мітинги, страйки, демонстрації, пікети та інше.

2. Лобістська діяльність.

Лобістська діяльність відрізняється наступними рисами:

1. Лобізм жорстко пов'язаний з політичною владою. Можна навіть вивести таку закономірність: лобізму більше, як правило, там, де сконцентрована реальна влада. Тобто лобізм — свого роду ознака влади. І навпаки, він не виявлятиметься там, де влада відсутня або де вона виступає лише як номінальна сила. Органи влади і посадові особи виступають об'єктами дії лобістів.

2. Лобістська діяльність завжди ведеться в чиїх-небудь інтересах (класів, шарів, регіонів, партій, громадських організацій, націй, конфесій та інше).

3. Лобісти виконують функцію посередництва між впливовими зацікавленими групами, фінансовими корпораціями, комерційними організаціями, політичними партіями, суспільними об'єднаннями (блоками), громадянами і державними структурами (законодавчими і виконавчими органами влади).

4. Лобізм допускає можливість відстоювання інтересів не лише організацій і об'єднань, але і окремих осіб. Адже у певних громадян і їх колективів можуть бути як загальні, так і суто індивідуальні інтереси. І ті, та інші поважно навчитися законно відстоювати.

5. Лобізм представляє окремим громадянам і групам громадян можливість побічно брати участь в створенні і підготовці правових і політичних рішень, і це є важливим, оскільки більшість цих груп можуть не мати представників в парламенті, зацікавлених у відстоюванні їх інтересів,

аналогічно і в органах виконавчої влади. Таким чином, через лобістську діяльність можливо реалізувати різні інтереси, які в іншому випадку могли б залишитися незатребуваними.

Лобізм як повноцінний інститут з'являється тоді, коли вже існують дві необхідні умови:

1) велике різноманіття інтересів в суспільстві, що виникає унаслідок його соціальної диференціації, розшарування, «спеціалізації»;

2) розширюється доступ до влади на основі політичного плюралізму, що характерний перш за все для демократичних режимів. У зв'язку з тим що влада об'єктивно не в змозі задовольнити одночасно і якнайповніше всі інтереси відразу, виникає проблема черговості, пріоритету здійснення тих або інших інтересів. Звідси закономірне прагнення різних груп і шарів суспільства впливати на поведінку держави з метою переорієнтації політики в свою користь, стимулювати його, ухвалювати вигідні для себе управлінські рішення.

Для найбільш ефективної реалізації цілей лобізму в деяких країнах існують розвинені матеріальні структури.

По-перше, практично всі крупні корпорації, підприємницькі союзи, професійні асоціації, громадські і різні спеціалізовані організації мають в своєму складі особи, що займаються тільки лобістською діяльністю підрозділи, що налічують до декількох десятків і навіть сотень чоловік (як правило, колишніх радників, сенаторів, міністрів, чиновників, юристів і інших фахівців, що мають міцні зв'язки, відповідні здібності і якості).

По-друге, зацікавлені групи, особливо монополії, активно користуються послугами найманих лобістів, в ролі яких найчастіше виступають впливові юридичні, пропагандистські і консультативні (професійно-лобістські) фірми або їх провідні співробітники. Нарешті, нерідко створюються організації типу підприємницьких, професійних або суспільних по членству і іншим ознакам, але цілком або переважно лобістські за призначенням.

Лобізм та корупція — неодмінні супутники існування будь-якої держави. Лобізм — цивілізована легальна форма впливу зацікавлених осіб на владні органи. Він, на відміну від корупції, не передбачає збагачення тих осіб, які здійснюють цей вплив. Корупція виражається в тому, що посадові особи намагаються отримати особисту неправомірну вигоду зі своїх посадових можливостей. Це негативне суспільне явище, що перешкоджає економічному, суспільному та політичному розвитку держави, завдає їй матеріальних збитків, підриває легітимність влади.